



KEYFİYYƏTƏ KƏNAR NƏZARƏT VƏ KEYFİYYƏTİN İDARƏ EDİLMƏSİ SİSTEMİ

Qoşqar Əhmədov



Auditorlar Palatası sədrinin
rəqəmsallaşma, süni intellekt və
kibertəhlükəsizlik üzrə müavini



Auditin Transformasiyası, Operativ
Tənzimləmə və Keyfiyyətin İdarə
Edilməsi İdarəsinin rəisi



Bakı – 2026



MÜNDƏRİCAT

01



Giriş

02



Auditdə keyfiyyət anlayışı və beynəlxalq yanaşma

03



Keyfiyyətə kənar nəzarətin keçirilməsinin hüquqi əsasları

04



Monitorinqlərin keçirilməsi formaları

05



Müfəttişlərə dair tələblər

06



Keyfiyyətə kənar nəzarətin təşkili

07



Monitorinq zamanı əhatə olunan məlumatlar

08



Monitorinq nəticələrinin rəsmiləşdirilməsi;
Monitorinqin nəticələrinin qiymətləndirilməsinə dair meyarlar



GİRİŞ



AUDİTDƏ KEYFİYYƏTİN ƏHƏMİYYƏTİ

Auditin əsas məqsədi maliyyə hesabatlarının etibarlılığı barədə müstəqil və obyektiv rəy formalaşdırmaqdır. Bu məqsədə yalnız yüksək keyfiyyət standartlarına uyğun həyata keçirilən audit vasitəsilə nail olmaq mümkündür. Auditdə keyfiyyət, peşəkar səriştə, etik prinsiplərə riayət, müstəqillik və beynəlxalq standartların düzgün tətbiqinin vəhdətini ifadə edir.



AUDİTƏ İCTİMAİ ETİMADIN FORMALAŞDIRILMASI

- Maliyyə hesabatlarının etibarlılığına inamın artırılması;
- İnvestorların, kreditorların və digər maraqlı tərəflərin qərar qəbuletməsinin dəstəklənməsi;
- Şəffaflıq və hesabatlılıq mühitinin gücləndirilməsi;
- Auditor peşəsinin nüfuzunun və ictimai etimadın qorunması.



KEYFİYYƏTLİ AUDİTİN İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİKDƏ ROLU

- Maliyyə fırıldaqçılığı və səhvlərin vaxtında aşkarlanması;
- Korporativ idarəetmənin təkmilləşdirilməsi;
- İnvestisiya mühitinin yaxşılaşdırılması;
- Maliyyə sabitliyinin və iqtisadi təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi.



KEYFİYYƏTƏ KƏNAR NƏZARƏTİN KEÇİRİLMƏSİNİN HÜQUQİ ƏSASLARI



1. «AUDİTOR XİDMƏTİ HAQQINDA» AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Maddə 11, 3-cü bənd

Sərbəst auditorlar öz fəaliyyətini əks etdirən gündəlikdən istifadə edirlər. Gündəliyi onların fəaliyyətinə nəzarət və aparılan auditin keyfiyyətinin yoxlanması üçün Auditorlar Palatasına təqdim edirlər.

Maddə 15, 1-ci bənd

Təqvim ili ərzində üç dəfə keyfiyyətsiz audit apardıqda auditor fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququ verən lisenziya geri alınır.



2. «AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ AUDİTORLAR PALATASI HAQQINDA» ƏSASNAMƏ

Maddə 8, 1-ci bənd

Sərbəst auditorların və auditor təşkilatlarının apardıqları auditin keyfiyyətini yoxlamaq və auditin aparılmasında qanun pozuntusuna yol verildikdə auditor fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququ verən lisenziyanı geri almaq.

(Auditorlar Palatasının səlahiyyətləri)



3. BEYNƏLXALQ KEYFİYYƏTİN İDARƏ EDİLMƏSİ STANDARTLARI 1 VƏ 2 NÖMRƏLİ

BKİS 1

16(g) 37(f) A(41) A(149)

A(150) A(153) 38(c)

BKİS 2

A (7) 24–27-ci bəndlər



4. 220 NÖMRƏLİ BEYNƏLXALQ AUDİT STANDARTI

220 – Auditdə Keyfiyyətə Nəzarət

Sərbəst auditor tərəfindən maliyyə hesabatlarının auditinə dair keyfiyyətə nəzarət.



BKİS 1 – KEYFİYYƏTİN İDARƏ EDİLMƏSİ SİSTEMİ

BKİS 1-İN ƏSAS ELEMENTLƏRİ



BKİS 1 NƏDİR?

BKİS 1 “Keyfiyyətin idarə edilməsi sistemi” audit təşkilatlarının ardıcıl olaraq keyfiyyətli auditlər həyata keçirməsini təmin etmək məqsədilə risk əsaslı yanaşmaya əsaslanan sistemin qurulmasını tələb edir.



ƏSAS MƏQSƏD

Keyfiyyət məqsədlərinə nail olmaq və məqbul səviyyədə aminlik əldə etmək ki, audit təşkilatı və onun həyata keçirdiyi peşəkar standartlara və tətbiq olunan qanunvericilik və normativ tələblərə uyğun olaraq öhdəliklərini yerinə yetirir.

1



RİSKLƏRİN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ

Keyfiyyətə təsir edə biləcək risklər müəyyən edilir, qiymətləndirilir və prioritetləşdirilir.

7



MONİTORİNG VƏ DAVAMLİ TƏKMİLLƏŞDİRMƏ

Sistemin fəaliyyəti davamlı olaraq monitoring edilir və təkmilləşdirmə imkanları müəyyən edilərək həyata keçirilir.

2



KEYFİYYƏT MƏQSƏDLƏRİ

Audit təşkilatı keyfiyyətə dair ölçülə bilən məqsədlər müəyyən edir və onlara nail olmağı hədəfləyir.

3



İDARƏETMƏ VƏ LİDERLİK

Rəhbərlik keyfiyyət mədəniyyətinin formalaşdırılmasına, məsuliyyətlərin təyin edilməsinə və sistemin dəstəklənməsinə məsuliyyət daşıyır.

6



İNFORMASIYA VƏ KOMMUNİKASIYA

Effektiv informasiya axını və daxili / xarici kommunikasiyanın təmin edilməsi keyfiyyətin dəstəklənməsinə xidmət edir.

4



ETİKA VƏ MÜSTƏQİLLİK

Etik dəyərlərə, peşəkar davranışa və müstəqillik prinsipinə riayət edilməsi təmin edilir.

5



RESURLAR

Audit təşkilatı məqsədlərinə nail olmaq üçün zəruri insan resursları, bilik, bacarıq, texnologiya və maliyyə resurslarını təmin edir.



YANAŞMA

BKİS 1 proaktiv, risk əsaslı və proses yönümlü yanaşma ilə keyfiyyətin idarə edilməsini nəzərdə tutur.

“ Keyfiyyət təsadüf deyil, o, məqsədli idarəetmənin nəticəsidir. ”



BKİS 2 və BAS 220

TAPŞIRIQ SƏVİYYƏSİNDƏ KEYFİYYƏT

BKİS 2 və BAS 220 tapşırıq səviyyəsində effektiv keyfiyyətin idarə edilməsini təmin edir.



BKİS 2 NƏDİR?

BKİS 2 "Keyfiyyətin idarə edilməsi – Tapşırıq səviyyəsində nəzarə alınacaq məsələlər" standartı audit tapşırıqlarının yerinə yetirilməsində keyfiyyət risklərinin idarə olunmasını və keyfiyyətin təmin edilməsini proses əsasında müəyyən edir.



BAS 220 (REVİZİYƏ OLUNMUŞ)

BAS 220 (Revised) "Maliyyə hesabatlarının auditində keyfiyyətə nəzarət" standardı audit tapşırıqlarına dair keyfiyyətə nəzarət proseslərini, o cümlədən Engagement Quality Review (EQR) tələblərini müəyyən edir.

1 ENGAGEMENT QUALITY REVIEW (EQR)



- EQR müəkkəb, əhəmiyyətli və ya yüksək riskli tapşırıqlar üçün tələb olunur.
- EQR audit rəyi verilməzdən əvvəl tapşırığın əhəmiyyətli mühakimələrinin və nəticələrinin obyektiv qiymətləndirilməsi ehtə edir.
- Məqsəd – uyğun və yüksək keyfiyyətli audit rəyi formalaşdırılmasına əmin olmaqdır.

2 KEYFİYYƏT NƏZARƏTÇİNİN ROLU



- Tapşırığa obyektiv və müstəqil bəsis təmin edir.
- Əhəmiyyətli mühakimələri, nəticələri və rəyi layihənin nəzərdən keçirir.
- Uyğun olmayan və ya kifayət etməyən məsələləri müəyyən edir.
- Lazımı suallar verir və müzakirələr aparır.
- EQR-un aparılması və nəticəsi sənədləşdirilir.

3 TAPŞIRIQ RƏHBƏRİNİN MƏSULİYYƏTİ



- Audit tapşırıqçıdan keyfiyyətinə görə məsuliyyət daşıyır.
- Keyfiyyət risklərini müəyyən edir və uyğun cavab tədbirləri həyata keçirir.
- Tapşırq komandasının rəhbərlik edir və nəzarət edir.
- Əhəmiyyətli mühakimələri və nəticələri formalaşdırır.
- EQR üçün tələb olunan məlumatların keyfiyyətə nəzarətçiyə təqdim edilməsini təmin edir.

4 AUDİT SƏNƏDLƏRİNİN NƏZƏRDƏN KEÇİRİLMƏSİ



- Əhəmiyyətli mühəsibat uçotu və audit mühakimələri.
- Risklərin qiymətləndirilməsi və cavab tədbirləri.
- Toplanmış audit sübutlarının yetərlilik və uyğunluğu.
- Maliyyə hesabatları və açıqlamalar.
- Audit rəyinin layihəsi.

5 KEYFİYYƏT QƏRARLARININ SƏNƏDLƏŞDİRİLMƏSİ



- Əhəmiyyətli məsələlər və mühakimələr sənədləşdirilir.
- Keyfiyyətə nəzarətçinin nəticələri və müzakirələri qeyd olunur.
- Həyata keçirilmiş düzəlişlər və onların səbəbləri göstərilir.
- Sənədləşdirmə BAS 220-yə uyğun şəkildə aparılır.



ƏSAS MƏQSƏD

Tapşırq səviyyəsində keyfiyyətin təmin edilməsi düzgün audit rəyinin formalaşdırılması və ictimai etimadın qorunması.

EQR PROSESİ



TƏLƏBİN
MÜƏYYƏN
EDİLMƏSİ



NƏZƏRDƏN
KEÇİRİLMƏ



MÜZAKİRƏ
VƏ SUALLAR



NƏTİCƏLƏRİN
SƏNƏDLƏŞDİRİLMƏSİ



LAZIMI DÜZƏLİŞLƏRİN
HƏYATƏ KEÇİRİLMƏSİ



FAYDALAR

- ✓ Keyfiyyət risklərinin azaldılması
- ✓ Düzgün və etibarlı audit rəyi
- ✓ Peşəkar skeptisizmin gücləndirilməsi
- ✓ İctimai etimadın artırılması
- ✓ Hüquqi və reputasiya risklərinin azaldılması



YÜKSƏK KEYFİYYƏT – PEŞƏKAR MƏSULİYYƏT, ETİKA VƏ DƏYƏR YARADIR!



MONİTORİNGLƏRİN KEÇİRİLMƏSİ FORMALARI

1. ƏYANI



Monitoring subyektinin
ofisində və ya
Palatada aparılır.

2. QİYABİ



Yeni texnologiyaların dəstəyi ilə
(distant əlaqəyə dair proqramlar)
və sənədlərin sorğu olunması ilə
aparıılır.

3. AUDİTOR HESABATLARININ MONİTORİNGİ



Auditor hesabatlarının müvafiq
meyarlara və tələblərə uyğunluğu
üzrə monitoring aparılır.



Qeyd: Monitoringlərin keçirilmə forması monitoringin məqsədi, əhatə dairəsi, risk səviyyəsi və mövcud imkanlar nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.



MÜFƏTTİŞLƏRƏ DAİR TƏLƏBLƏR



1

Azı 3 il audit sahəsində
peşəkar təcrübəyə malik olmaq;



2

Müsbət imidjə yiyələnmək;



3

Sonuncu monitoring zamanı
azı 4 qiyməti almış;



4

Təqdim olunan məxfilik şərtlərlə razılaşmaq
və bəyannamənin imzalanması.



Müfəttişlər Auditorlar Palatası tərəfindən müəyyən edilmiş tələblərə cavab verdikdə
keyfiyyətə kənar nəzarət prosesinə cəlb olunurlar.



KEYFİYYƏTƏ KƏNAR NƏZARƏTİN TƏŞKİLİ

MƏRHƏLƏLƏR	NƏZARƏTİN TƏŞKİLİ VƏ İCRAÇILAR	KEYFİYYƏTƏ KƏNAR NƏZARƏTİN PROSEDURLARI
I mərhələ 	Auditor barədə məlumatların toplanması (Palatanın struktur bölmələri və Şöbə)	1 Auditorlar tərəfindən keyfiyyətə nəzarətin həyata keçirilməsi üçün zəruri olan məlumatların müəyyən olunmuş müddətlərdə və formalarda nəzarət qrupuna təqdim edilməsi; 2 Auditorlardan monitoring ilə əlaqədar olan zəruri izahat və açıqlamaların alınması.
II mərhələ 	Auditorun fəaliyyətinin təhlili (Şöbə)	1 Əvvəlki monitoringin həyata keçirilməsinin müzakirəsi, öyrənilməsi və nəticələrinin qiymətləndirilməsi; 2 Əvvəlki monitoringlərdən sonrakı dövrlərdə auditor barəsində daxil olmuş şikayət məktublarının araşdırılması.
III mərhələ 	Auditor üzrə monitoringin təyin edilməsi (Şöbə)	1 Nəzarət qrupunun üzvlərinin seçilməsi, nəzarət qrupunun təyin edilməsi və auditorun məlumatlandırılması; 2 Monitoring riskinin qiymətləndirilməsi və auditor tapşırığının seçilməsi.
IV mərhələ 	Monitoringin keçirilməsi və seçilmiş məlumatların öyrənilməsi (Nəzarət qrupu)	1 Nəzarət qrupu tərəfindən sorğu vərəqlərinin doldurulması; 2 Auditorun keyfiyyətə daxili nəzarət işinin təşkilinin, habelə audit üzrə konkret tapşırıqların qiymətləndirilməsi.



Məqsəd: Audit fəaliyyətinin keyfiyyətinin, qanunvericiliyə və peşəkar standartlara uyğunluğunun qiymətləndirilməsi, risklərin müəyyən edilməsi və keyfiyyətin artırılması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsidir.

Keyfiyyətə kənar nəzarətin təşkili (davamı)



Mərhələlər	Nəzarətin təşkili və icraçılar	Keyfiyyətə kanar nəzarətin prosedurları
V mərhələ	Monitoringin nəticələrinin auditorla müzakirəsi (nəzarət qrupu və şöbə)	1) Nəzarət qrupu və Şöbə tərəfindən monitoringin nəticələri barədə hesabatın tərtib edilməsi; 2) Monitoringin nəticələri barədə hesabatın və nəzarət qrupunun təklif və tövsiyələrin auditorun nümayəndələri ilə müzakirə edilməsi; 3) Monitoringin nəticələri barədə hesabatın imzalanması.
VI mərhələ	Keyfiyyətə nəzarət monitoringin nəticələrinin müzakirə edilməsi və qiymətləndirilməsi (Şöbə)	1) Nəzarət qrupu və Şöbə tərəfindən tərtib edilmiş hesabatın Komitəyə təqdim edilməsi; 2) Nəzarət qrupunun və Şöbənin hesabatının müzakirə edilməsi; 3) Keyfiyyətə nəzarətin və keyfiyyətin idarə edilməsi nəticələrinin qiymətləndirilməsi;
VII mərhələ	İl ərzində keyfiyyətə kənar nəzarət zamanı aşkar olunmuş ən çox yolverilən nöqsanların mənsubiyyəti göstərilmədən ümumiləşdirilməsi (Komitə və Şöbə)	1) İl ərzində aparılmış monitoringlərin nəticələrinin təhlil edilməsi.
VIII mərhələ	İl ərzində aparılmış keyfiyyətə kanar nəzarətin nəticələri barədə hesabatın hazırlanması (Komitə və Şöbə)	1) İl ərzində aparılmış keyfiyyətə nəzarət və keyfiyyətin idarə edilməsi monitoringlərin nəticələri barədə illik hesabatın tərtib edilməsi; 2) İllik hesabatın Şuraya təqdim edilməsi.





MONİTORİNG ZAMANI ƏHATƏ OLUNAN MƏLUMATLAR



1. SİFARIŞÇI TƏSƏRRÜFAT SUBYEKTİ HAQQINDA MƏLUMATLAR



2.15.1

Sifarişçi təsərrüfat
subyektinin adı



2.15.2

Fəaliyyət növü



2.15.7

Sifarişçi təsərrüfat subyektinin
ictimai əhəmiyyətli qurum
olub-olmaması



2. MALİYYƏ VƏ FƏALİYYƏT GÖSTƏRİCİLƏRİ



2.15.4

İllik satış dövriyyəsi*



2.15.5

Aktivlərinin ümumi
məbəği*



2.15.6

İşçilərinin orta illik sayı*



3. AUDİTOR XİDMƏTİ ÜZRƏ MƏLUMATLAR



2.15.3

Göstərilmiş auditor
xidmətinin növləri



2.15.8

Layihəyə cəlb olunmuş auditor
əməkdaşların sayı



2.15.9

Auditor xidmətinin göstərilməsinə
sərf olunan adam-saatların miqdarı



2.15.10

Audit müqavilə öhdəliyinin
ilkin öhdəlik olub-olmaması
barədə qeyd



Qeyd: Maliyyə göstəriciləri (*) audit subyektinin ölçüsünün və risk səviyyəsinin qiymətləndirilməsi məqsədilə toplanılır.

MONİTORİNG NƏTİCƏLƏRİNİN RƏSMİLƏŞDİRİLMƏSİ

2.20.



Fəaliyyəti monitoring olunan auditorun (və ya onun təyin etdiyi səlahiyyətli nümayəndəsinin) monitoring prosesində iştirakı zəruridir.

2.21.



Monitoring nəzarət qrupu və Şöbə tərəfindən təyin edilən iclasla yekunlaşdırılır. İclasın vaxtı fəaliyyəti monitoring olunmuş auditorun rəhbəri ilə razılaşdırılır.

2.22.



Keyfiyyətə nəzarət proseduru Şöbə tərəfindən auditorun apardığı auditlərin keyfiyyətinə qiymət verilməsi barədə qərar qəbul edilməsi ilə başa çatır.

2.23.



Nəzarət qrupunun rəhbəri monitoringin yekunlarına dair hesabatın layihəsini monitoring olunmuş auditorun rəhbərinə təqdim edir. Auditorun rəhbəri hesabatın layihəsi barədə irad və təkliflərini bildirmək hüququna malikdir. Auditorun rəhbəri **5 iş günü** ərzində Şöbəyə yazılı qaydada irad və təkliflərini bildirmədiyi halda, hesabatla razı olduğu kimi qiymətləndirilir.

2.24.



Şöbə monitoringin nəticəsi üzrə hesabata dair şikayət olduqda Komitəyə təqdim edir.



MONİTORİNG NƏTİCƏLƏRİNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNƏ DAİR MEYARLAR

5	KEYFİYYƏTLİ Audit keyfiyyəti yüksək səviyyədədir, əhəmiyyətli çatışmazlıq aşkar edilməmişdir.	QİYMƏTLƏNDİRMƏ «A»
4	QƏNAƏTBƏXŞ Audit həyata keçirilməsində bəzi kiçik çatışmazlıqlar müəyyən edilmişdir, lakin auditin keyfiyyətinə ciddi təsir göstərmir.	QİYMƏTLƏNDİRMƏ «B»
3	QİSMƏN QƏNAƏTBƏXŞ Auditdə bir sıra əhəmiyyətli çatışmazlıqlar müəyyən edilmişdir, audit prosedurları tam şəkildə yerinə yetirilməmişdir.	QİYMƏTLƏNDİRMƏ «C»
2	QEYRİ-QƏNAƏTBƏXŞ Audit ciddi ölçüdə keyfiyyətsiz aparılmışdır, əhəmiyyətli qanun pozuntuları və ya standartlardan kənara çıxışlar müəyyən edilmişdir.	QİYMƏTLƏNDİRMƏ «D»

Diqqətiniz üçün təşəkkür edirik



Qoşqar Əhmədov

Palata Sədrinin Rəqəmsallaşma, Süni İntellekt
və Kibertəhlükəsizlik üzrə Müavini



Mobil: +994 70 240 88 08



E-poçt: audit-azerbaijan@audit.gov.az



Veb-sayt: <https://audit.gov.az/>

